

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **«ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА
УРОКАХ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ В
МОЛОДШИХ КЛАСАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ»**

Виконала:
студентка KorOs1-M20z групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Мелещук Ірина Леонідівна

Керівник:
Рудзевич І.Л.,
кандидат психологічних наук, доцент

Рецензент:
Докучина Т.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ.....	9
1.1. Використання інноваційних технологій на уроках в початкових класах.....	9
1.2. Характеристика уроків соціально-побутового орієнтування в спеціальній школі.....	16
1.3. Особливості використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в спеціальній школі.....	23
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ В МОЛОДШИХ КЛАСАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ.....	34
2.1. Обґрунтування методики вивчення рівня використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах.....	34
2.2. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження.....	44
Висновки до другого розділу.....	49
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ.....	50
3.1. Методика використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами з порушеннями інтелекту.....	50

3.2. Методичні рекомендації щодо використання інноваційних (програмного забезпечення) комп'ютерних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами з інтелектуальними порушеннями.....	60
Висновки до третього розділу.....	70
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. В Україні відбувається соціально-економічна трансформація, тенденції глобалізації, соціальна глобалізація та гуманізація призвели до серйозних змін у освіті та вихованні дітей: ставляться нові завдання, використовуються інноваційні освітні технології, оновлюється зміст і формат навчально-виховного процесу, особистісно-орієнтований навчальний процес із застосуванням новітніх технологій навчання та науково-методичних результатів.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні все більшого значення набувають нові підходи до спеціальної та загальної освіти через зміну ставлення до дітей з порушеннями інтелекту. З метою реалізації права дітей на гідне зростання та освіту наша країна розпочала перебудову всієї системи освіти на інклюзивну, тобто доступну для всіх дітей, незалежно від їх психофізіологічних особливостей.

Сучасна система освіти дітей з порушеннями інтелекту включає структуру традиційних освітніх організацій та корекційних систем, а також зміст корекційно-виховних процесів, з пріоритетом виховної здатності сприяти ефективній інтеграції дітей у суспільство. Серед освітніх компетенцій найбільше значення мають життєві компетентності, які формуються з метою надання дітям навичок і вмій знаходити в реальному житті та відповідні рішення проблемних ситуацій. Зокрема, важливу роль відіграє формування соціальних навичок. Тому підготовка кожної дитини до самостійного і незалежного від чужої допомоги життя є головним завданням школи. Фактично, вся освіта та виховання дітей з порушеннями інтелекту покликані забезпечити їх соціальну пристосованість до суспільства. У спеціальному навчальному закладі для дітей з порушеннями інтелекту це завдання розглядається в системі корекційних занять з соціально-побутового орієнтування.

Інновації на уроках соціально-побутового орієнтування з дітьми з порушеннями інтелекту в спеціальних школах - це використання нових знань, методів і прийомів для отримання результатів у вигляді корекційно-розвивальних послуг для соціальних і ринкових потреб. Дослідження інноваційного досвіду показують, що більшість інновацій присвячено розвитку технологій.

Проблемами інновацій в освіті займаються І. Бех, Н. Бібік, С. Гончаренко, В. Паламарчук, Л. Подимова, Ю. Швалб, М. Ярмаченко; їх класифікацією К. Ангеловські, О. Козлова, Л. Машкіна, К. Роджерс, І. Підласий; дослідження інноваційних педагогічних технологій проводять В. Лозова, О. Пехота, С. Подмазін, І. Прокопенко та ін.

Ефективність використання комп'ютерних технологій в спеціальній школі досліджували такі науковці, як Н. Тарасенко, Н. Кравець, Т. Єжова, О. Василенко та інші.

Використання ігрових технологій на уроках та їх педагогічне значення були розглянуті вченими: А. Арсірієм, О. Біляєвим, Л. Варзацькою, І. Діваковою, Т. Донченком, Л. Ільяницькою, С. Караман, М. Пентилюком, Т. Чумак, П. Гербанем та ін. Питанню актуальності гри присвячені праці – О. Декролі, В. Сухомлинського, П. Мороза та інші.

Розробку елементів інтерактивного навчання знаходимо у працях В. Сухомлинського, Л. Пироженко, В. Шаталова, О. Пехоти, Н. Побірченко та інші.

Дослідженню питання залучення дітей з порушеннями інтелекту до навчання в загальноосвітніх закладах присвячені роботи В. Авілова, В. Бондара, О. Євтухової, І. Демченко, В. Синьова, В. Зарецького, О. Таранченко, Є. Чайковського та інші.

Навчально-пізнавальна діяльність дитини з порушеннями інтелекту на уроках соціально-побутового орієнтування в початкових класах не завжди ефективна при використанні традиційних засобів, тому необхідне застосування специфічних інноваційних засобів навчання і виховання.

Використання інноваційних технологій спрямовано на розвиток вміння мотивувати дії, самостійне орієнтування в інформації, яку отримують, формування творчого, нетрадиційного мислення у розвитку дітей за рахунок максимального розвитку їх природних здібностей.

В умовах модернізації освіти в Україні вирішується питання створення оптимальних умов для розвитку, виховання та навчання осіб з порушеннями інтелекту, що відповідає тенденції освітніх реформ з метою зробити їх відкритими, демократичними та доступними для всіх верств населення, а також введення до освітнього середовища інноваційних технологій.

Актуальність та недостатня розробленість вищезазначених питань зумовили вибір теми магістерської роботи: **«Використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити методiku використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами спеціальної школи.

Об'єкт дослідження: використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в спеціальній школі.

Предмет дослідження: впровадження інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи.

Гіпотеза дослідження: розробка методики та методичних рекомендацій з використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами спеціальної школи сприятиме підвищенню ефективності навчання та процесу соціалізації.

Для реалізації поставленої мети було окреслено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан і проблеми використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами.

2. Експериментально дослідити рівень впровадження інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи.

3. Розробити методику та методичні рекомендації щодо використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами з порушеннями інтелекту.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, аналіз досвіду роботи спеціальних загальноосвітніх шкіл, теоретичне обґрунтування методики впровадження інноваційних технологій на корекційно-розвиткових заняттях з дітьми з особливими освітніми потребами, синтезування результатів експерименту; аналіз педагогічної документації, педагогічні спостереження, констатувальний і формувальний експерименти, опитування, анкетування, бесіда; кількісний та якісний аналізи результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. КЗ «Чудельська спеціальна школа № 1 I –II ступенів» Рівненської обласної ради, КЗ «Чудельська спеціальна школа № 2 I –II ступенів» Рівненської обласної ради.

Теоретична значущість полягає в аналізі стану досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній, методичній літератури та передового досвіду вчителів корекційного напрямку.

Практичне значення полягає в емпіричному вивченні стану використання інтерактивних технологій на корекційно-розвиткових заняттях з учнями з порушеннями інтелекту та розробці методики та методичних рекомендацій щодо впровадження інтерактивних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування з молодшими школярами спеціальної школи.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на студентській науково-практичній конференції в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Публікації: Робота висвітлена у статті «Використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи».

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Таким чином, здійснений нами аналіз науково-методичної літератури з питань використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи дозволив нам зробити такі висновки:

Україна реформує систему освіти, у тому числі корекційно. Інструментами формування нової освіти є інноваційна діяльність, у тому числі впровадження якісних нових елементів у навчальний процес. Практичне застосування інноваційної технології в корекційній освіті має не лише вирішити матеріальну базу, а й вирішити багато проблем, наприклад небажання вчителів здійснювати професійну діяльність у нових умовах. Інновація навчально-виховної діяльності для дітей з порушеннями інтелекту полягає у використанні нових знань, технологій, методів і технологій для досягнення результатів у формі освітніх послуг.

Педагогічна інновація — це процес створення та впровадження нових засобів (інновацій) для вирішення тих педагогічних проблем, які вирішувалися різними шляхами. Інноваційні технології в спеціальній освіті мають забезпечити розвиток індивідуальності та саморозвиток учнів, взяти виявлені індивідуальні особливості як предмет пізнання в предметній діяльності та впровадити їх у особистісно-орієнтовану освіту. Важливим є спектр методів і технологій, що складають його зміст: ігрові технології, колективні підходи та персоналізація процесу навчання, проблемне, дистанційне навчання, мультимедійні технології, інтерактивні тощо. Пріоритетним напрямком впровадження інноваційних технологій у освіту дітей з порушеннями інтелекту є сприяння соціальному, емоційному та пізнавальному розвитку кожної дитини, щоб вона відчула себе неповторним, всебічним учасником суспільного життя. Використання сучасних технологій в роботі з порушеннями інтелекту сприяють удосконаленню ефективності корекційно-

розвиткового процесу, підвищенню мотивації до ігрової та освітньої діяльності, забезпечують умови для всебічного розвитку дитини.

Сучасна система освіти дітей з порушеннями інтелекту включає структуру традиційних освітніх організацій та корекційних систем, а також зміст корекційно-виховних процесів, з пріоритетом освітніх компетенцій, що сприяють ефективній інтеграції дітей у суспільство. Серед освітніх компетенцій найбільше значення мають життєві компетентності, які формуються з метою надання дітям навичок і вмінь знаходити в реальному житті та відповідні рішення проблемних ситуацій. Зокрема, важливу роль відіграє формування соціальних навичок. Тому підготовка кожної дитини до самостійного і незалежного від чужої допомоги життя є головним завданням школи. Це завдання розглядається в системі корекційних занять з соціально-побутового орієнтування. Спеціальні корекційні заняття з соціально-побутового орієнтування спрямовані на підготовку учнів спеціальних шкіл до самостійного життя і роботи, соціальної адаптації та підвищення рівня всебічного розвитку учнів. У цих програмах діти систематично розвивають і вдосконалюють навички, необхідні для самообслуговування, роботи по дому та орієнтації на навколишнє середовище.

Вважаємо, що важливою умовою підвищення якості уроків соціально-побутового орієнтування є використання різноманітних інноваційних технологій. За допомогою яких здійснюється удосконалення ефективності корекційного освітнього процесу, якість індивідуального навчання дітей з порушеннями інтелекту, підвищення мотивації та адаптації даних дітей в соціумі, врахування психологічних фізіологічних особливостей впливають на підвищення пізнавальної мотивації кожної дитини, сприяють всебічному розвитку учнів, підвищують професійні здібності педагогів.

Метою констатувального етапу дослідження стало вивчити стан використання інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування в молодших класах спеціальної школи. Основним завданням констатувального етапу дослідження було виявити ефективність

впровадження інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування дітей з порушеннями інтелекту порівняно з однолітками, у яких дані уроки проводились за традиційною системою .

З урахуванням мети і завдання були обрані методи констатувального етапу дослідження: аналіз нормативно-методичної літератури; анкетування вчителів; педагогічне спостереження; експериментальне дослідження; розробка методики використання інноваційних технологій при навчанні дітей з порушеннями інтелекту; кількісна і якісна обробка результатів дослідження.

Для з'ясування стану впровадження інноваційних технологій навчання у практиці роботи вчителів початкової школи на уроках з дітьми з порушеннями інтелекту ми провели опитування 8 педагогів початкових класів спеціальних шкіл. В результаті опитування з'ясувалося, що усі без винятку вчителі усвідомлюють, яке велике значення має використання інноваційних технологій на уроках у спеціальній школі. Відповідаючи на перше питання анкети всі 100% опитаних відповіли, що потрібно використовувати інновації на уроках з учнями з порушеннями інтелекту.

Наступним завданням констатувального експерименту було виявлення рівня пізнавального інтересу учнів з порушеннями інтелекту до уроків соціально-побутового орієнтування. За означеними критеріями ми визначили рівні навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелекту до уроків соціально-побутового орієнтування, а саме високий, середній, низький. Для визначення рівня впливу інноваційних технологій на навчальний процес було організоване спеціальне експериментальне дослідження, спрямоване на визначення найбільш характерних знань і умінь учнів на уроках соціально-побутового орієнтування. Дослідження включало в себе проведення уроків соціально-побутового орієнтування в одній спеціальній школі за традиційною формою навчання, а в іншій школі – з впровадженням на уроках інноваційних технологій навчання.

Проаналізувавши конструктивний етап даного дослідження, ми зробили наступні висновки, що результати діагностики дають підстави стверджувати,

що кращі показники рівнів сформованості навчальних досягнень до уроків соціально-побутового орієнтування продемонстрували учні експериментальної групи.

Отже, судячи з вище описаного дослідження ми можемо зробити висновок, що інноваційні технології сприяють кращому сприйманню і засвоєнню знань дітей з порушеннями інтелекту; учні стають більш уважні і самостійні, активніше включаються у роботу під час уроку. Інноваційні технології сприяють всебічному розвитку особистості дитини. Ігрові моменти дозволяють вчителям заінтригувати учнів і підтримувати їх інтерес до більш складних проблем, властивостей і явищ протягом тривалого періоду часу, тоді як діти не завжди можуть зосередитися за звичайних обставин.

Обґрунтовано методику корекційних занять із соціально-побутового орієнтування для учнів молодших класів з порушеннями інтелекту, визначено педагогічні умови їх проведення, розкрито специфіку практичного використання даного предмету для ефективнішої соціалізації даних дітей.

Як провідний засіб формувального етапу експерименту було обрано впровадження інноваційних технологій в навчальний процес. Такий вибір переконливо свідчить про те, що інноваційні технології можуть допомогти покращити та оптимізувати навчальний процес.

Для підвищення контролю за навчальним процесом при використанні інноваційних технологій вчителі повинні заздалегідь підготуватися, а саме досліджувати та глибоко обдумувати матеріал, добре планувати та розробляти навчальна заняття, мотивувати учнів до навчання, добираючи для них найцікавіші запитання, пропонувати різноманітні способи привернути увагу учнів і залучати їх до роботи.

Необхідно дотримуватись умов впровадження інноваційних технологій на уроках соціально-побутового орієнтування, таких як створити в колективі відповідний дружній мікроклімат для підготовки учнів до роботи, використовуйте на занятті не більше 2 інноваційних технологій, завжди добре

продумано, рекомендується поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання.

Визначення корекційно-розвивальних завдань впровадження інноваційних технологій, дотримання спеціальних умов їх використання, використання інноваційних методів та методичних прийомів навчання, застосування різноманітних засобів навчання, спрямованих на підвищення соціалізації дітей з порушеннями інтелекту, дотримання психолого-педагогічних умов під час уроків соціально-побутового орієнтування з використанням комп'ютерних технологій посилить корекційно-розвивальний вплив даних занять за розробленою методикою та методичними рекомендаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андросова В. (2004) Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-логопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови. *Розкажіть онуку*, 10, 45.
2. Андрищенко Н. (2007) Взаємодія ігрової та навчальної діяльності. *Дефектологія*, 1, 38 – 40.
3. Атанов Г. (2001) Діяльнісний підхід у навчанні. Донецьк: ЕАІ-прес, 11 с.
4. Бондар В. & Синьов В. (2011) (eds.) Дефектологічний словник: навчальний посібник. Київ : МП Леся, 528 с.
5. Бондарева К. & Козлова О. (2001) Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: Науково-методичний посібник. Суми.
6. Булигіна О. (2009) Ігрові технології: шляхи забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*, 19-21, 2-22.
7. Вавіна Л. & Мерсіянова Г. (1999) Дидактичні ігри у роботі з розумово відсталими дошкільниками : методичний посібник. Київ : РУМК, 154 с.
8. Вержиховська О. (2018) Теорія і спеціальна методика виховання дітей з особливостями інтелектуального розвитку : навчально-методичний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 292с.
9. Вержиховська О. & Рудзевич І. (2016) Теорія і методика виховання дітей в спеціальній школі : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 292с.
10. Висоцька А. (2014) (eds.) Навчальні програми для розумово відсталих дошкільників. Ігрова діяльність. Київ, 17 с.

11. Висоцька А. & Івашина Ю. (2003) Основні напрямки виховної роботи з формування соціальної поведінки учнів спеціальних шкіл-інтернатів : метод. посібник. Черкаси, 32 с.
12. Ворожейкіна О. (2011) 100 цікавих ідей для проведення урок. Харків : Основа, 287 с.
13. Гаврилов О. (2009) Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 308 с.
14. Гіренко Н. (2011) Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі : метод. посібник. Слов'янськ, 130 с.
15. Гіренко Н. (2016) Методика викладання соціально-побутового орієнтування в спеціальній школі: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта». Слов'янськ, 132 с.
16. Гіренко Н. (2014) Шляхи забезпечення засвоєння курсу соціально-побутового орієнтування учнями початкових класів матеріалами науко-практичної on-line конференції «Реалізація інноваційних підходів у змісті Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, 7. Київ: Інститут спец. педагогіки НАПН України, 105с.
17. Гладченко І. (2012) Комплекс програмно-методичного забезпечення « Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). Київ : ПрАТ Видавництво Київська правда, 112с.
18. Дичківська І. (2004) Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник . Київ : Академвидавн, 218с.
19. Дмитрієва І. (2011) Особливості проведення екскурсії на уроках соціально-побутового орієнтування в допоміжній школі : Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 23, 15.
20. Дробот Л. (2006) Формування санітарно-гігієнічної культури в розумово відсталих учнів у процесі навчання соціально-побутового

орієнтування : автореф. дис.. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03. Київ, 19 с.

21. Єщенко Г. & Нимирська Л. (2014) Інформаційно-комп'ютерні технології в освітньому просторі дошкільного навчального закладу. Артемівськ : міський відділ освіти, 108с.

22. Задорожний К. (2006) Використання рольових ігор на уроках. Педагогічна академія пані Софії, 2, 45-48.

23. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (Відомості Верховної Ради, 2017, №30, ст.322) 23 травня 2017 року № 2053-VIII.

24. Засенко В. (2004) Спеціальна освіта в Україні : реалії та перспективи. Імідж сучасного педагога, 8/9 (47-48), 3-5.

25. Засенко В. (2017) Спеціальна освіта: кроки до змін. Особлива дитина: навчання і виховання, 1, 7-12.

26. Колупаєва А. & Савчук Л. (2011) Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 273 с.

27. Кравець Н. (2014) Використання комп'ютерних технологій у процесі роботи розумово відсталих школярів із творами художньої літератури: особлива дитина: навчання і виховання, 1, 28 – 37.

28. Кучерук М. (2015) Особливості організації навчальної діяльності з використанням комп'ютерної техніки. Рівне.

29. Легкий О. (2002) Корекційні можливості застосування комп'ютера у спеціальній школі Дефектологія, 1, 36-39

30. Лобайчук Г. (2010) Інноваційні підходи до організації навчального процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного реабілітаційного простору : Дефектолог, 2, 9.

31. Ломакіна О. (2018) Інноваційні засоби розвитку слухового сприймання та формування вимови як одна з ланок адаптації та інтеграції

дитини з особливими потребами у суспільство. Інклюзивне навчання в Новій українській школі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне навчання в Новій українській школі» (26-27 березня 2018 р., м. Терехів): у 2 ч. / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; упорядн.: Лапін А.В., Сурмай Л.О., Щуцька О.І. . Київ : Інтерсервіс, 161-164.

32. Любченко В. (2001) Розвиток мовлення у процесі ігровій діяльності у розумово відсталих дошкільників : посібник для вчителів. Київ : Вища школа, 124 с.

33. Мельничук А. (2005) Дидактичні ігри як засіб адаптації 6-річної дитини до навчання в школі . Поч. навч., 16 – 18, 2-6.

34. Мерсіянова Г. & Макаруч Н. (2010) Дитина із порушенням розумового розвитку. Путівник для батьків з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник у 9 книгах / за заг. ред. Колупаєвої А. Київ : Літопис-XX. Серія «Інклюзивна освіта», 40 с.

35. Миронова С. (2003) Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту. Дефектологія, 3, 41-45.

36. Миронова С. (2014) Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 260 с.

37. Миронова С. (2007) Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка – НОВА, 304 с.

38. Миронова С. (2008) Реалізація корекційних цілей у разі використання сучасних освітніх технологій у спеціальних школах. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / кол. авт. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Вип. 53, 70 – 73.

39. Миронова С. & Матвєєва М. (2001) Реалізація індивідуального підходу до дітей з вадами інтелекту : Методичні рекомендації. Кам'янець – Подільський, 28с.

40. Нагорна О. (2016) Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 141 с.
41. Нагорна О. (2012) Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 100 с.
42. Пометун О. (2002) Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ, 30.
43. Пометун О. & Пироженко Л. (2003) Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.- метод. Посібник. Київ : А.С.К., 192 с.
44. Пехота О., Кінтенко А. & Любарська О. (2002) Освітні технології: Навч.-метод. посібник. Київ : А.С.К., 255 с.
45. Ревуцька О. (2011) Інноваційні технології в навчанні осіб з особливими потребами // Управління в освіті : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, 14–16 квітня 2011 року / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти [та інші]. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 300 с.
46. Ревуцька О. Інноваційні технології в навчанні осіб з особливими потребами. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/20509/1/164-Revutska-265-267.pdf>.
47. Савінова Н. (2015) Інформаційно-комунікаційні технології в корекційній освіті. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 30, 156-164.
48. Савчук Л. & Юхимець І. (2013) Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Вісник НДЛ інклюзивної освіти. Рівне: РОІППО, 53 с.
49. Сак Т. (2008) Особлива дитина : від народження до 6 років : поради батькам. Київ : Літера, 143 с.

50. Синьов В., Матвеева М. & О. Хохліна (2008) Психологія розумово відсталого дитини : підручник. Київ : Знання, 359 с.
51. Стадненко Н., Матвеева М. & Обухівська А. (2002) Нариси з олігофренопсихології : навчальний посібник / за загальною редакцією Н. Стадненко. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 195 с.
52. Ткачова Н. & Булаш І. & Турчина І. (2018) Інноваційні техніки роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка «Молодий вчений», 11.
53. Трикоз С. (2012) Корекційні технології сенсорного виховання розумово відсталих дошкільників. Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології: збірник наукових праць / за ред. Т. Сак. Київ, Вип. 7, 132 – 138.
54. Трикоз С. (2012) Корекція сенсорного розвитку розумово відсталих дошкільників засобами дидактичних ігор та вправ: дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» . Київ, 210 с.
55. Турчинська В. & І. Єременко (1991) Готовність розумово відсталих дітей до навчання в допоміжній школі. Київ : Освіта, 101 с.
56. Шевцов А. (2006) Особистісно орієнтовані освітні технології як системоутворювальний чинник комплексної соціальної реабілітації осіб з інвалідністю. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти колекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. / за ред. В. Бондаря, В. Засенка. Київ, Вип. 8, Т. 1, 312 – 323.
57. Шило С. & Савченко Т. (2014) Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу . Запоріжжя, 30 с.
58. Ярмола Н. (2014) Соціально-побутове орієнтування. Програма для підг., 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Київ : МОН, 19 с.

59. Ярмола Н. (2016) Соціально-побутове орієнтування 1 клас : підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Київ : Либідь, 111 с.

60. Ярмола Н. (2015) Соціально-побутове орієнтування підготовчий клас : підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Київ : Либідь, 111 с.

61. Ярмола Н. (2018) Соціально-побутове орієнтування 2 клас : підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Київ : Либідь, 111 с.